

Érték és közösség

Helyi kézműves alkotóközösségek (hímzés, csipkeverés) és helyi értéktárak szerepe, egymásra hatása a Balaton-felvidéken

„Az a hagyomány, melyet ősinktől örököltünk és mi joggal birtoklunk, az az egész emberiség számára kincs, a vele való bánás szolgálat.”

(Pap Gábor)

Kutató: Bánkutiné Mihalcsik Márta Kulturális Mediáció MA levelező II. évfolyam UDE3MF

Széchenyi István Egyetem Apáczai Csere János Kar

Bölcsészettudományi és Humánerőforrás-fejlesztési Tanszék, Győr

Konzulens: Dr. Lanczendorfer Zsuzsanna (PhD) egyetemi docens, etnográfus

Kulturális Mediáció MA szak szakfelelőse

Széchenyi István Egyetem Apáczai Csere János Kar

Bölcsészettudományi és Humánerőforrás-fejlesztési Tanszék, Győr

Témaválasztás okai

I.

- 2012. évi XXX. törvény a magyar nemzeti értékekről és hungarikumokról
- 324/2020. (VII.1.) Korm. rendelet a magyar nemzeti értékek és hungarikumok gondozásáról
- Helyi értéktárak létrejötte hogyan hatott a helyi alkotóközösségek életére?

II.

- Munkahely: 2013-tól a Nemzeti Művelődési Intézet Veszprém Megyei Igazgatósága - módszertani referens. Szakterület: értékfeltárás.
- Alkotókörök hozzájárultak a helyi értéktárak létrejöttéhez, vagy tevékenységük elsőként került be az adott értéktárba.
- Hogyan válik élővé a „Minden értéknek legyen közössége!” jelmondat?
- Milyen hatást gyakoroltak az alkotókörök és a helyi értéktár bizottságok a testvértelepülésekre?

Módszerek

- Egyéniségvizsgálat
- Interjúk (1 életút interjú, 5 kevert típusú interjú polgármesterekkel, értéktár bizottsági taggal, alkotókör vezetővel)
- Személyes beszélgetések
- Dokumentumok, fotók, alkotások összegyűjtése és elemzése
- Szakirodalom feldolgozása

Az értékfeltárás

- Az értékfeltárás törvényi háttere és előzményei
- Közösségi értékfeltárás Veszprém megyében (NMI)
 - Módszerek: Települési vagy térségi értéknapok szervezése
 - Szakmai módszertani segítség nyújtása
 - A közösségi beszélgetés módszerével interaktív települési értéknapok szervezése (Otthonról Haza projekt)
 - Projektek: Hungarikum Klubok Veszprém Megyei Közössége, „Értékek Iskolája – értékes iskolák”, Megyei Értékünnep, Magyar Értékek Napja
 - Eredmények

A Balaton-felvidéki alkotókörök bemutatása

Szuperné Bohus Judit Gránátalma-díjas népi iparművész hímző, csipkeverő, mézeskalács készítő életútjának bemutatása

- 1973: első találkozása a hímzéssel
- 1984: kézi és gépi hímző képesítés megszerzése, tervező szak elvégzése, az alkotások folyamatos zsűriztetése
- 1991: Népi Iparművész cím megszerzése
- Csipkeverő, mézeskalács készítő képesítés megszerzése és felsőfokú oktatói vizsga mindhárom szakmából
- Alkotókörök vezetése magas színvonalon, kiemelkedő eredménnyel: Csepel, Alsóörs, Paloznak, Tihany, Balatonfüred, Felsőörs, Tótvázsony, Zoboralja (Felvidék)
- Gyűjtés, feldolgozás, „újrafogalmazás”
- Szigorúság, tervezettség, proaktivitás

Az Alsóörsi Csipkeműhely

- 2002 ősze: megalakulásuk
- Folyamatos zsűriztetés, részvétel országos pályázatokon
- Bemutatkozás: kiállításokon, programokon – tudásátadás
- 2008: Örökség Díj alapítása
- 2013: helyi értéktár megalakulása – elsőként kerül be tevékenységük
- 2014: a megyei értéktárba felvételre kerül a Balaton-felvidéki csipkekultúra
- 2019: „Az Alsóörsi Csipkeműhely története 2002-2019” kiadvány - sikeres hungarikum pályázat eredménye
- „A település vezetése és lakosai, civil szervezetei mindig fontosnak tartották Alsóörs gazdag kincsestárának, hagyományainak, értékeinek feltárását, összegzését és bemutatását. (Hebling Zsolt polgármester)

Zoboralji Örökségünk Őrzői Hímző és Viseletkészítő Műhely

- ▶ Testvértelepülési kapcsolat megerősítése a népművészetten keresztül
- ▶ 2016: Alsóörs nyertes hungarikum pályázata – közös munka elindulása
- ▶ 2016 május: a Műhely megalakulása, 2017: civil szervezetté válásuk
- ▶ Folyamatos zsűriztetés, 2019 vége: Népi Tárgyalkotó Iparművész Szervezet minősítés elnyerése
- ▶ Kiállítások, pályázatok – díjak
- ▶ 2016: Zoboralji Tájegységi Értéktár
- ▶ 2017: Pogrányi Helyi Értéktár Bizottság
- ▶ 2019: „Pográny értékei” kiadvány
- ▶ 2019: Zoboralja Értékfeltáró Kollégium
- ▶ Hatásuk a környező településekre

Felsőörsi Hímzőműhely

- 2014: „Újra öltünk és örökítünk” – részvétel az NMI országos programjában
- 2015: együtt marad a csoport
- Zsűriztetés, 2019 vége: Népi Tárgyalkotó Iparművész Szervezet minősítés elnyerése
- Részvétel országos pályázatokon, díjazások
- Kiállítások, kézműves foglalkozások, nyári táborok – tudásátadás
- Örökség Díj megalapítása
- 2020: tevékenységük bekerül a helyi értéktárba
- Kapcsolat Zoboraljával, Pogránnyal
- „A hímzőcsoport megalakulása új színfolt volt a falu kulturális életében.” (Szabó Balázs polgármester)

Paloznaki Hímzőkör

- 1993 ősze: megalakulásuk
- Balaton-felvidéki hímzések – keresztzemes, szabadrajzú gyapjú és fehér hímzések
- „Paloznak népművészete 1993-2003” kiadvány
- „Paloznak népművészete 1993-2013” kiadvány műhelyrajzokkal
- Zsűriztetés, részvétel országos pályázatokon, díjazások
- Kiállítások (hazai, országos, nemzetközi)
- 2014: tevékenységük bekerül a helyi értéktárba, a Balaton-felvidéki és Bakonyvidéki hímző kultúra pedig a megyei értéktárba
- Korond/Pálpataka: ott is elindult az értékgyűjtés, közös kiállítás
- 2020: nyertes hungarikum pályázat - értékkiadvány készül 2021-ben
- „A Hímzőkör munkája elsőként került be a helyi értéktárba, közel 30 éves tevékenységük a Balaton-felvidéki hímzések megőrzése és újraértelmezése terén rendkívül fontos.” (Czeplédy Ákos polgármester)

Tótvázsonyi Hímzőműhely

- 2014: „Újra öltünk és örökítünk”- bekapcsolódás az NMI országos programjába
- 2015: együtt marad a csoport
- Zsűriztetés, cél a Népi Tárgyalkotó Iparművész Szervezet minősítés elérése
- Eredményes részvétel országos hímzőpályázatokon
- Kiállítások, kézműves foglalkozások – tudásátadás
- 2015-től hímzett kenyérkendővel járulnak hozzá a helyi komatálhoz
- 2018: 24 db-os garnitúra készítése a helyi katolikus templom számára
Alkotásaik bekerültek a helyi értéktárba
- Örökség Díj megalapítása
- Dobel, Csernáton – saját készítésű ajándékok számukra
- „Létrejött egy profi és nagyon aktív közösség, akiknek a munkája jelentős ismertséget ad a falunak.” (Szendrei Szilárd, helyi értéktár bizottság tagja)

Összegzés

- Hungarikum törvény pozitív megítélése
- Nemzeti Művelődési Intézet motiváló, generáló hatása – folyamatosan emelkedik a helyi értéktárak száma
- Értékfeltárás lényege: identitástudat erősítése, közösségépítés és – fejlesztés, de történjen meg az értékek tudatos feldolgozása
- Mindenhol büszkék a helyi alkotókörre, elsőként került be tevékenységük a helyi értéktárba
- A szakmai vezető meghatározó szerepe
- Helyi értékekben rejlő lehetőségek
- Testvértelepülésekre gyakorolt pozitív hatás

Válogatás a felhasznált irodalomból

- 2012. évi XXX. törvény a magyar nemzeti értékekről és hungarikumokról
<https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1200030.tv>
- 324/2020. (VII.1.) Korm. rendelet a magyar nemzeti értékek és hungarikumok gondozásáról
<https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a2000324.kor>
- <http://hungarikum.hu/>
- Dégh Linda: Az egyéniségvizsgálat perspektívái. In: Ethnographia, 1960. LXXI. 28-44.
- Értékekre hangolódva - A nemzeti értékgyűjtés módszertani kézikönyve. Nemzeti Művelődési Intézet, Budapest, 2016.
- Dr. Horváth Zsolt (szerk.): Minden értéknek legyen közössége – Értékfeltáró jó gyakorlatok. NMI Művelődési Intézet Nonprofit Közhasznú Kft., Budapest, 2018.
- Juhász Erika: A közösségfejlesztés történetének vázlata. In: Dr. Éles Csaba (szerk.): Nézőpontok és láttelepek. Acta Andragogiae et Culturae sorozat 20. szám. Debrecen, 2003. 165-180.
- Kleisz Teréz - Dóri Éva: A közösségfejlesztés alapjai a közművelődésben. Tudástár a közösségi művelődésben. II. kötet. Nemzeti Művelődési Intézet. Budapest, 2018.
- Lanczendorfer Zsuzsanna: Höveji csipkétől a „höveji tányérig”. Egyéniségvizsgálat egy új alkotás kapcsán. In: Honismeret. 1998. XXVI. évf., 5. szám, 44-48.
- Szuper Miklósné Bohus Judit (szerk.): Paloznak népművészete 1993-2013. Paloznak, 2013.
- Szuperné Bohus Judit (szerk.): Az Alsóörsi Csipkeműhely története 2002-2019. Alsóörs, 2019. (Szakmai közreműködő: Bánkutiné Mihalcsik Márta)

Köszönöm a figyelmet!

A kutatást a Nemzeti Művelődési Intézet Közművelődési Tudományos Kutatási Programja támogatta.

